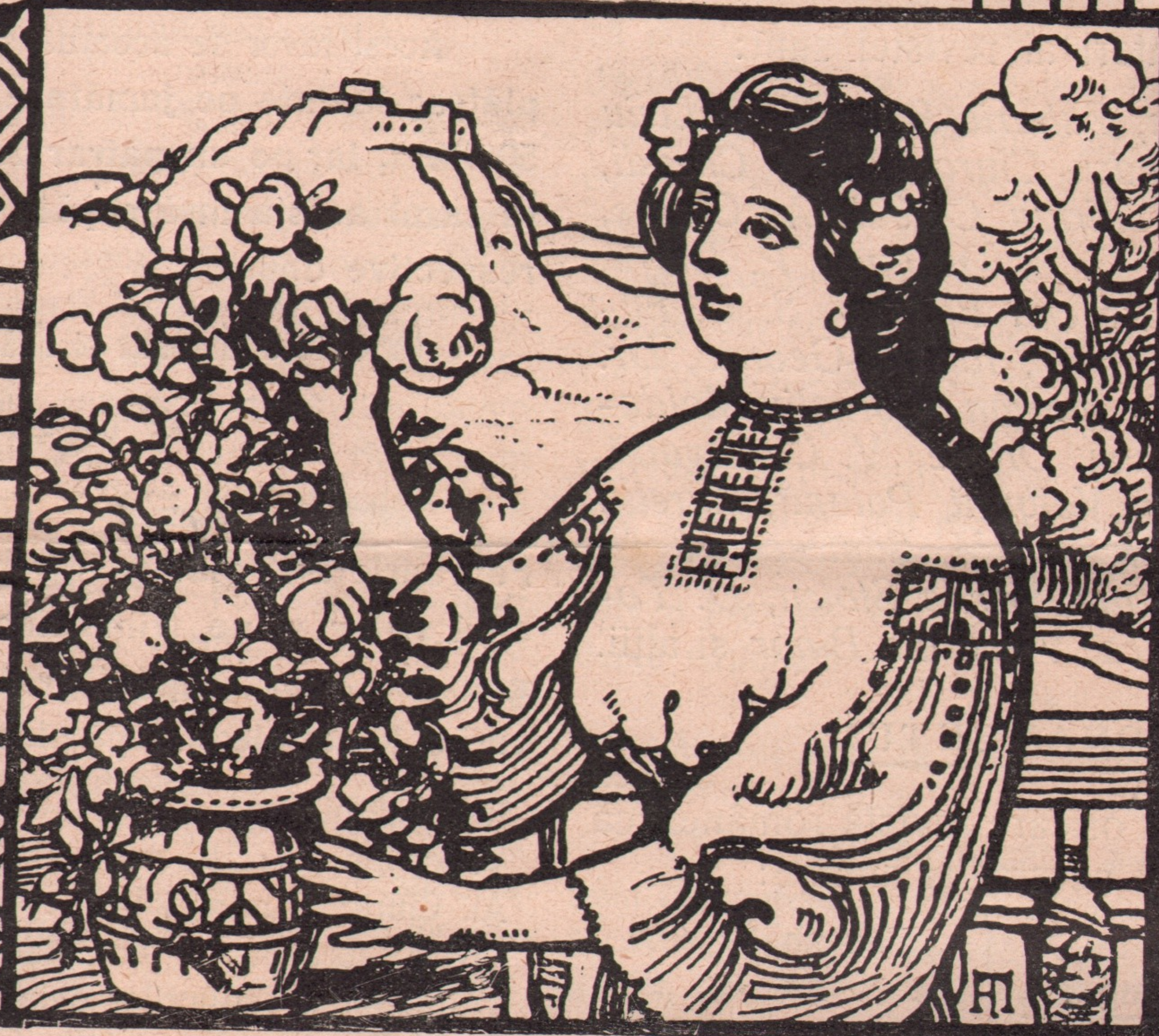


COSINZEANA

revistă literară
ilustrată săptămânală



CUPRINSUL:

F. N.: Restanțierii, articol.
Elena Farago: Eu știu un rai, poezie.
Guy de Maupassant – *Adr. Corbul*:
Reîntoarcerea, nuvelă.
G. Gregorian: Imn morții, poezie.
D. M.: Cronică documentară: Ori-
ginea și progresele presei.
I. Al-George: Corbii lui Ibicus, poez.

T. L. Blaga: Natura ca inventator.
O. C. A. Vorobchievici: În dangăt de
clopote, schiță.

FLORI DE-O ZI:

S. B.: Vestitorii primăverii.
D. M.: Frica.
R. M.: Sufragetele.

ILUSTRAȚII

„COSINZEANA“

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ SĂPTĂMÂNALĂ

Revista „Cosinzeana“ e astăzi cea mai bine îngrijită revistă literară pentru publicul românesc din Ardeal și Ungaria și prin ieftinătatea ei, cea mai potrivită a fi răspândită în familiile românești. Apare regulat în fiecare sâmbătă și pe lângă articole îndrumătoare de actualitate, aduce alese novele, schițe, poezii, originale și traduceri, și o mulțime de ilustrații din evenimentele însemnate ale zilei.

Colaboratori ai revistei sunt:

Ion Agârbicean, Zaharie Bârsan, T. Liviu Blaga, Alecsandru Ciura, Ilarie Chendi, D. N. Ciotori, Adrian Corbul, A. Cotruș, Ion Dragoslav, R. S. Dragnea, P. Dulfu, Victor Eftimiu, Elena Farago, S. C. Făgețel, Mihail Gașpar, Ion Al-George, Dr. M. Hârsu, Liviu Marian, Corneliu Moldovan, Chiru Nanov, Oreste, V. C. Osvadă, Ecaterina Pitiș, Volbură Poiană, Aurelia Pop, Liviu Rebreanu, M. Săulescu, I. U. Soricu, Henri Stahl, Vasile Stoica, D. Tomescu, G. Todica, Viora din Bihor și alții.

ABONAMENTUL

e mai mic ca la oricare revistă românească de felul acesta, și anume:

<u>Pentru Austro-Ungaria</u>	{	pe un an 12 cor.
		pe $\frac{1}{2}$ an 6 „
		pe $\frac{1}{4}$ an 3 „
<u>Pentru străinătate</u>	{	pe un an 20 „
		pe $\frac{1}{2}$ an 10 „
		pe $\frac{1}{4}$ an 5 „

Pe lângă acest mic abonament, revista *Cosinzeana* împarte abonenților săi premii de cărți, ce nu mai face nici o altă revistă românească. Sortează între abonenții cari plătesc până în 15 Februarie n. 1913 întreg abonamentul

25 biblioteci à 10 coroane,

compuse din cele mai alese noutăți literare, apărute în anii din urmă.

FAVORURI SPECIALE

Abonenților, cari plătesc la an abonamentul cu 15 cor., în loc de 12, li se dau următoarele

patru volume gratis:

Ion Agârbicean: „Schițe și povestiri“ cor. 2—
Victor Eftimiu: „Poemele singurătății“ „ 2—
Alexandru Ciura: „Amintiri“ „ 1·60
Liviu Rebreanu: „Frământări“ „ 1·50

Acest favor se acordă și abonenților, cari plătesc înainte pe jumătate de an 7 coroane 50 fileri, iar pe un pătrar de an 3 cor. 75 fil. În cazul acesta însă capătă numai un volum, respective două.

Cărțile se trimit îndată ce abonamentul e plătit.

□ □ □

Abonenții vechi, cari până în 15 Februarie 1913 plătesc întreg abonamentul pe anul viitor și ne trimit încă un abonament nou de 12 cor., capătă gratis patru cărți, pe cari și le pot alege după plac din următoarele:

Ion Agârbicean: „Schițe și povestiri“ cor. 2—
Victor Eftimiu: „Poemele singurătății“ „ 2—
Al. Ciura: „Amintiri“ „ 1·60
Liviu Rebreanu: „Frământări“ „ 1·50
„Almanahul scriitorilor dela noi“ „ 1·60
Ermil Borcia: „Versuri flușturate“ „ 0·60
„Cele mai frumoase“, poezii populare „ 0·60

□ □ □

Rugăm pe toți abonenții noștri să binevoiască a răspândi revista „Cosinzeana“ între cunoscuți și prietini, ca pe cea mai bine îngrijită și cea mai ieftină revistă literară ilustrată săptămânală.

Pe credit revista nu se dă nimănui.

Abonamentele se plătesc înainte.

Administrația în Orăștie—Szászváros.

COSINZEANA

REVISTA LITERARA ILLUSTRATA... REDACTOR SEBASTIAN BORNEMISA.

ANUL III.

ORĂȘTIE, 9 Februarie n. 1913.

Nr. 6.

RESTANȚIERII

— UN ÎNCEPUT DE PRIMEJDIE NAȚIONALĂ —

S-a vorbit în timpul din urmă, prin presa din Ardeal, de restanțieri. Nume redutabil pentru administrații de gazete și de reviste, cum e omida pentru grădinari, filoxera pentru podgoreni, lăcusta pentru agricultori. Ca și aceste insecte, restanțierii descompun munca de ani de zile, și dintr'un ziar înfloritor ei fac o publicațiune minabilă, anemică, ducându-o într'o lungă agonie până la sfârșitul ei suprem. După cum se vede, oamenii cari nu-și plătesc abonamentele sunt un element potrivnic civilizațiunii și progresului, potrivnic mai ales legilor primordiale ale societății, cari prevăd, întru înlesnirea traiului nostru, o comunitate de drepturi bazată pe o impecabilă comunitate de datorii.

Aceasta se aplică restanțierilor prin înclinație în general, din orice categorie ar face ei parte; când e vorba însă de restanțierii publicațiunilor românești dela noi, cazul e cu mult mai grav. Adâncindu-l, nu ne putem oprî o mare tristeță și un început de îngrijorare. Să ne dăm seama de ce.

Nu de mult s-a publicat în coloanele acestei reviste, sub titlul de „Un neam pierdut“, un articol așupra deplorablei stări în care — nu se zbat — ci zac astăzi populațiunile indigene din India. Un călător și sociolog francez a notat ca rezultat al studiilor lui la fața locului, descurajatoarea inerție, care caracterizează cele cincizeci de milioane de paria. Nici cel mai ușor sentiment de independență nu licărește în sufletul lor; ei nu sunt capabili nici de cea mai slabă tresărire de voință. Zilele, lunile, anii se scurg pentru ei într-o amorțire morală desăvârșită, într'o imensă toropeală a demnității lor naționale. Și ei înaintează cu jugul la gât, mohorâți, resemnați, apatici, ca sub apăsarea unui vis de plumb, din care se pare că nimic nu-i va deșteptă niciodată. Ei sunt incapabili de cel mai mic efort prelungit.

Cu toate acestea, ar fi contrari celor mai elementare legi ale psihologiei umane, să ne închipuim că

nefericiții indieni au putut cădea dintr'odată, fără zbu-ciune și fără lupte, în această inerție mortală. Desigur că starea lor de azi este un rezultat al mai multor decenii. Voința lor a palpitat, fără îndoială, de nenumărate ori, înainte de amorțirea ei finală. Poate că în decursul vremii, ea a avut tresăriri enorme, revolte supreme în fața prăpastiei care o pândeă. Dar ea a încercat prostrațiuni mai lungi și mai desperate după fiecare din aceste revolte, până ce a căzut în iremediabilul pustiu din ziua de azi. În exercițiile morale ca și în cele fizice, nimic nu reușește fără o antrenare metodică și prelungită — și am putea jură că bronzatele populațiuni din platoul Decanului, datoroște mizerabila lor soartă, numai lipsei de disciplină morală, care a prezidat la exersarea voinței lor de independență națională.

*

Aceeaș lege se aplică infalibil individului ca și neamurilor apăsate.

Când vrem să învățăm a cânta la clavier, începem cu gamele cele mai elementare, și numai încet-încet, ajungem să abordăm acordurile. Ca să învățăm a ceti, începem cu slovele din abcedar, luată fiecare în parte, și în fiecare zi ne amintim de ce am câștigat în ajun. Un atlet, ca să ajungă a parcurge într'un suflet zeci de kilometri pe jos, începe prin a se antrena metodic, mai întâi pe distanțe mici, pe cari le mărește pe măsură în fiecare zi mai mult.

Un om nu poate fi numit prob, când își practică cinstea, ținându-și numai obligațiunile mari și neglijându-le pe cele mici. Deasemenea, un cetățean nu este bun patriot, când se mulțumește numai să facă zgomot prin întruniri și meetinguri, ori când ține cuvântări emfaticе și lăcrăminde, neîmplinind însă micile și variatele datorii reale, pe cari i le impune adevărata iubire de neam. Adevăratul patriotism și adevărata cinste morală, cer o educație lungă și solidă, și ne învață să ne purtăm cu aceeaș conștiinciozitate până în cele mai mici amănunte ale lor. Blocul patriotic, noi nu-l putem dobândi decât închegând una lângă alta faptele mărunte sau mari cari îl constituiesc, după cum o stâncă e compusă din boabe de nisip și

de bucățele de piatră, adunate laolaltă prin puterea de cohesiune moleculară.

În cazul care ne preocupă, faptul că Românii din Ardeal nu își plătesc la timp abonamentul la organele noastre naționale, trece dincolo de simplul caz al unei incorectitudini banale. El este, dimpotrivă, un simptom îngrijorător. Pe deoparte, el ne arată o indiferență culpabilă față de cea mai scumpă și mai gravă chestiune care ne frământă: chestiunea existenței noastre ca neam. Pe de altă parte, admitând că indiferența aceasta este numai la suprafață, nu ne putem opri de a tremura la gândul că în luptele lor de revendicare națională, Românii se prezintă într-o stare de inferioritate fără disciplină, fără antrenare fără acea metodă sigură și calmă, care singură e în stare să ducă la izbândă.

A nu-ți plăti abonamentul la ziarul sau revista pe care o primești, ar constitui în alte împrejurări ca ale noastre, un gest de inestetică morală. Când lucrul acesta se întâmplă însă la noi, el poate fi numit pur și simplu un început de delict național. El însemnează mai întâi de toate o culpabilă nepăsare față de nevoile neamului nostru, a cărei unealtă de revendicare e mai ales presa; el mai însemnează încă și lipsă de generozitate, față de zăvâcolirile aceluia cari, prin condeiul lor, răspândesc plâsetele poporului nostru necăjit. De ce nu se gândesc aceia pe cari reclamațiunile, așa de des repetate, ale publicațiilor noastre, îi lasă reci, de ce nu se gândesc ei că, dacă astăzi se arată refractari când e vorba de o neînsemnată contribuțiune bănească întru idealul național, mâine, când va suna poate ceasul hotărâtor al luptelor noastre, ei nu vor fi cătuș de puțin la înălțimea evenimentelor grave ce stau gata să izbucnească din minut în minut?

După cum un fluviu este compus din picături de apă, tot astfel idealul unui neam, ca să ajungă la împlinire, trebuie realizat pas cu pas, faptă cu faptă, datorie cu datorie. Cei cari nu știu să contribuie astăzi la existența publicisticii noastre, vor ști cu atât mai puțin să consimtă mâine la sacrificii cu mult mai mari, pentru cauza noastră națională. Și admitând chiar că bunăvoința nu le-ar lipsi, le-ar lipsi totuș pregătirea. Voința lor nedisciplinată printr-o antrenare continuă și prelungită, se va slăbi curând-curând, și îi va lăsa în drum. Tot astfel un atlet, care nu și-a exercitat mușchii zi de zi, cade gâfâind de oboseală, după un scurt timp de sforțare mai violentă, în vreme ce adversarul lui antrenat, păstrează o energie calmă și susținută în opintirile lui.

Cele ce am scris mai sus, pornite din pură preocupare națională, sunt departe de a constitui pentru noi o chestie personală. Nici prin gând nu ne-a trecut, arătând primejdia reală a restanțierului, să tragem spuza pe furta noastră. Afară de asta, suntem siguri că Românii noștri, chiar cei cari nu-și plătesc abonamentul, se cred în sufletul lor buni patrioți. Ei își spun desigur: „A nu-ți plăti abonamentul la gazetă,

nu însemnează a nu-ți iubi neamul. Vie ziua de luptă hotărâtoare, și se va vedea dacă suntem ori ba, buni Români!”

Ne place să credem că gândul lor e curat. Dar n-ar fi oare mai bine ca ei să dovedească aceasta în fiecare zi, decât să aștepte veșnic o dată vagă și brumoasă? Nu ar fi mai bine ca ei să se arate iubitori de neam prin fapte pozitive? Căci dragostea de neam și de lege, când este adevărată, izbucnește în detaliile mari ca și în cele mici, întocmai după cum focul tot foc rămâne, tremure el la capătul unui chibrit, ori mugească în craterul unui vulcan.

F. N.



Eu știu un rai...

*Eu știu un rai, prin care 'n veci
N-a străbătut un vânt mai rece, —
Prin care doar zefirul trece,
Șoptind șagalnic, prin poteci; —*

*Și cresc, în raiul cela, flori,
În veci de veci, nemuritoare, —
Zimbind sub raza unui soare,
Ce n-a știut nici-când de nori.*

*Și'n rai mai este-un lac, ce-afund
Comori neprețuite-ascunde, —
Și cântă, potolit, din unde,
Ce niciodată nu răspund —*

*Nici văerărilor furtunii,
Nici plânsului de vânt nebun, —
Cî'n murmur legănat, își spun
Poveștile sub vraja lunii. —*

*Și'n raiul meu vrăjit, de veci
Aripa negrei morți nu trece, —
Și nu-s nici ploi, nici vânturi rece,
Nici foi uscate pe poteci.*

*Și porțile-i mereu se țin
Deschise, pentru ori-și-cine
Ar vrea, în vrăjile-i senine,
Șă-și uite-al traiului suspin.*

*Și, totuș, nimenea n-a vrut,
Lăcașul vieții să și-l mute,
Și nimeni n-a venit să-și uite
În raiul — ce-i de-apururi mut,*

*Și surd, oricărui suspin —
De viața 'n care știe bine
Că'n orice zimbet sânt suspine
Și'n orice miere un venin.*

ELENA FARAGO



REÎNTOARCEREA

GUY DE MAUPASSANT

Marea biciuește coasta cu valurile-i scurte și monotone. Nori albi și mici trec iute pe cerul vast și albastru, duse de vântul repede, ca niște păsări; iar satul, în cuta văii care coboară spre ocean, se încălzește la soare.

La capătul lui, casa lui Martin-Levesque stă singură, la marginea drumului. E o locuință mică de pescar, cu zidurile de pământ, cu acoperișul de stuh prin care cresc flori albastre. O grădină mică ca o batistă, unde cresc câteva verze, ceapă, pătrunjel și mărar, se așterne în fața ușei. Un gard îl închide dealungul drumului.

Bărbatul e la pescuit, iar femeea, în tindă, drege o plasă întinsă pe părete ca o pânză enormă de păianjen. O fetiță de paisprezece ani șade la intrarea grădinei pe un scaun de pae și aplecată înainte, cu spatele la gard, drege și ea rufe, niște rufe de oameni săraci, drese și rădrese de atâteaori. O altă copilă, mai mică cu un an, leagănă în brațe un prunc, un micuț fără gesturi, fără cuvinte; și alți doi copii de doi și de trei ani, stau față în față, cu șezutul pe pământul pe care-l scormonesc, aruncându-și pumni de nisip în obraz.

Nimeni nu vorbește. Numai pruncul pe care fetița încearcă să-l adoarmă se lingusește într'una cu un glas acru și pițigăiat. O pisică doarme pe fereastă; iar niște garoafe înflorite la poalele zidului, se înalță într'uu frumos buchet alb prin care băzăesc muștele.

Copila care coase la intrare, strigă deodată:

— Mamă.

Mama răspunde:

— Ce mai e?

— Iar a venit.

De azi dimineață sunt neliniștite, pentru că un om dă târcoale casei, un om bătrân și prăpădit. L-au zărit când l'au condus pe tatăl lor la barcă. Streinul ședează jos, în fața porții. Apoi, când s'au întors dela mare, l'au găsit tot acolo, uitându-se lung la casă.

Părea bolnav și foarte mizerabil. Timp de un ceas nu se mișcase din loc; apoi, văzând că cei din casă se uitau la el ca la un răufăcător, s'a ridicat și a plecat târându-și piciorul.

Dar încurând l'au văzut venind iar, cu pasul său domol și obosit; și iar a șezut jos, ceva mai încolo de data asta, ca să privească în casă.

Mamei și fiicei le era teamă. Mama mai ales se chinuia fiindcă era fricoasă din fire și fiindcă omul ei Levesque, nu trebuia să se întoarcă dela mare decât la apropierea serei.

Bărbatul ei se numea Levesque; pe ea o chema Martin, și toți îi ziceau neamului Martin—Levesque. Iată de ce: mai întâi ea fusese măritată după un marinier cu numele de Martin, care se ducea în fiecare vară să pescuiască morunul la Teranova.

După doi ani de căsătorie, ea avusese cu el o fetiță și tocmai era însărcinată în a șasa lună când vaporul pe care era bărbatul-său, vaporul *Deux-Soeurs*, dispărură.

Nimeni nu mai avu niciodată vești despre el. Nici unul din marinarii lui nu s'au mai reîntors și el fu deci considerat ca pierdut,

Martina își așteptă omul timp de zece ani, crescând cu mare greutate pe cele două copile ale ei; apoi, cum era harnică și femeie cinstită, un pescar din partea locului, Levesque, un văduv cu un băiat, o ceru de nevastă. Se luară, și avură împreună doi copii în trei ani.

Trăiau din greu. Pânea era scumpă, iar carnea aproape necunoscută în casa lor. Iarna, câteodată, când furtuna era prea tare, făceau datorii la brutar. Dar copiii erau sănătoși. Satul vorbea cam așa:

— Sunt oameni de treabă, cei ai lui Martin—Levesque. Martina e strașnică la muncă, iar Levesque nu-și are păreche la pescuit.

Fetița care ședează lângă gard, reluă:

— Parcă ne-ar cunoaște. O fi poate vreun mi-log din Epreville ori din Auzebosc.

Dar mama nu se învoia. Nu, nu, creștinul acesta nu era din partea locului!

Și cum el stă mereu nemișcat ca un par, cu privirea țintă pe căsuță, Martina se înfurie și frica făcându-o curajioasă, ea puse mâna pe o lopată și eși în fața porții.

— Dar ce faci acolo! strigă ea vagabondului.

El răspunse cu vocea răgușită:

— Mă hodinesc, deh! Doar nu vă fac vr'un rău. Ea reluă:

— De ce tot dai târcoale casei ca un șpion?

Omul repetă:

— Nu vă fac nici un rău. Dar ce, n'am voie să șad în drum?

Negăsind ce să-i răspundă, femeia intră în casă.

Ziua se scurse încet. Pe la amiază, omul dispărură. Dar pe la ceasurile cinci se întoarse iar. În seara aceea nu-l mai văzură.

Levesque se întoarse acasă cu căderea nopții. I se povesti faptul. El spuse:

— O fi vre-o haimana, ori vre-un poznaș.

Și se culcă fără grijă, în vreme ce nevastă-sa eși să mai vadă ce o fi cu vagabondul acela care se uitase la ea cu niște ochi așa de curioși.

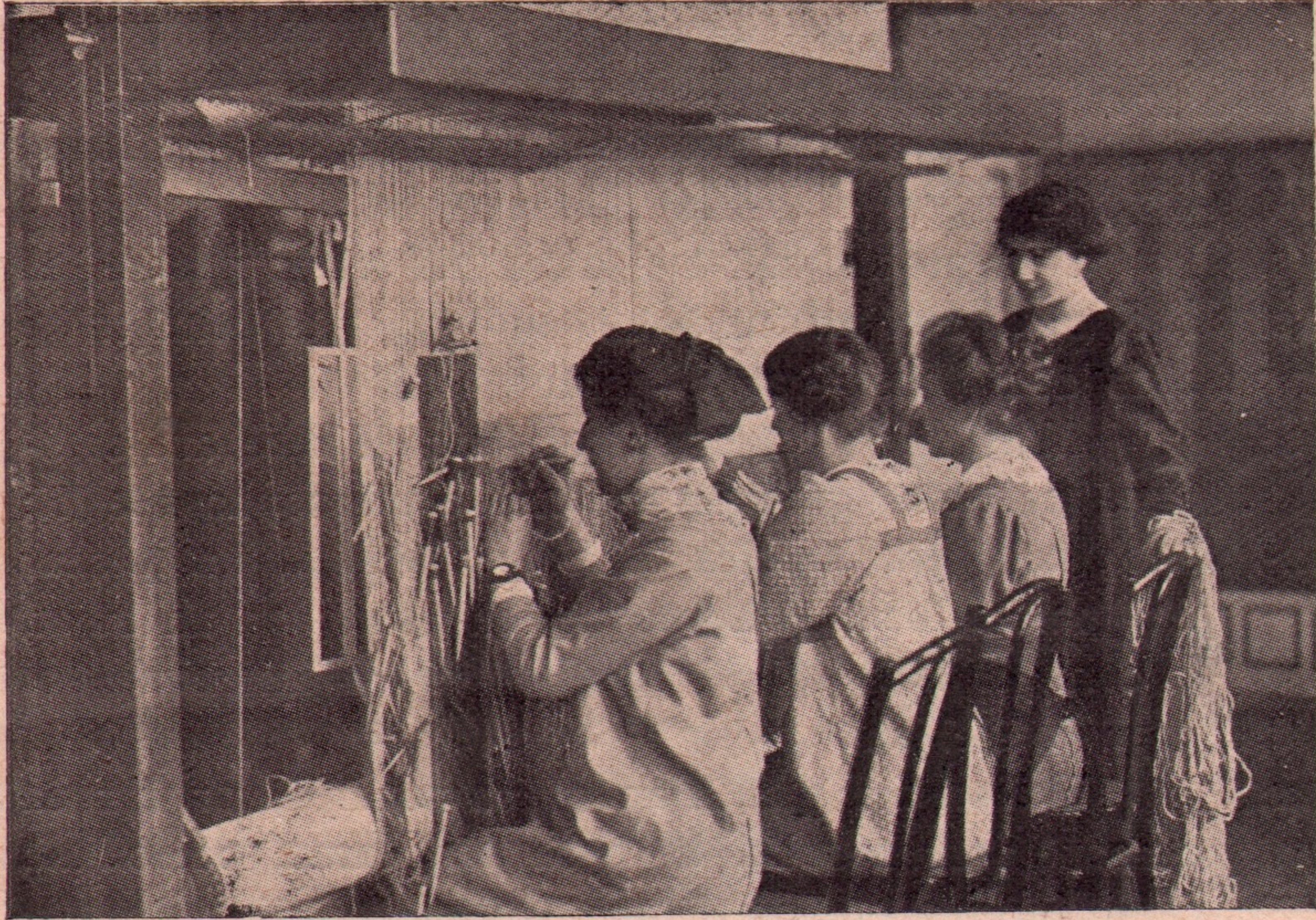
Când se făcu ziuă, suflă un vânt strașnic, și pescarul văzând că nu va putea merge pe mare își ajută femeia la dresul plasei.

Pe la ceasurile nouă, fetița cea mare, o Martină, care se dusesse să cumpere pâne, se întoarse fuga, cu chipul speriat, și strigă:

— Mamă, iar a venit!

Mama avu o emoțiune și, palidă la față, zise omului ei:

— Mergi de-i vorbește, Levesque, ca să nu ne mai șpioneze așa, că-mi face inima cât un purice.



Elevele cursului de gobelin dela școala centrală pentru profesiunile femeiești, din Viena, lucrând la tabloul „Rusaliile”, pe care-l arătăm în revista noastră.

Și Levesque, un marinar voinic, cu chipul cărămiziu, cu barba roșie și aspră, cu ochiul albastru înțepat cu un punct negru, cu gâtul puternic învelit mereu cu lână de frica vântului și ploaii ce-l surprindeau la larg, eși liniștit și se apropie de vagabond.

Și începuseră să vorbească.

Mama și fata priveau de departe, neliniștite și înfiorate.

Deodată, necunoscutul se sculă și se îndreaptă cu Levesque spre casă.

Martina făcuse un pas înapoi, îngrozită. Dar bărbatu-său îi spusese:

— Dă-i vre-o cojiță de pâine și un pahar de cidru. De eri n'a mâncat nici o bucată.

Și intrară amândoi în casă, urmași de mamă și de copile. Vagabondul șezuse jos și începuse să mănânce, cu capul în jos, sub privirile tuturor.

Mama, în picioare, îl cercetă; cele două fete mai mari, Martinele, răzimate de ușe, una purtând copilul, așteptau asupra lui niște ochi lacomi, iar cei doi copilași, cari ședeau în cenușa din vatră, încetară să se mai joace cu ceanul cel negru, ca pentru a-l privi și ei pe strein.

Levesque, luând un scaun, îl întrebă:

— Așa dar vii de departe?

— Vin dela Cette.

— Așa, pe jos?

— Da, pe jos. Când n'ai cu ce...

— Și încotro te duceai?

— Veneam într'aci.

— Cunoști pe cineva de aci?

— Se vede treaba.

Tăcură. Mâncă încet, cu toate că era flămând, și luă câte o înghițitură de cidru după fiecare bucată de pâine. Avea o față veștedă, sbârcită, scofălită și părea a fi suferit mult.

Levesque îl întrebă brusc:

— Cum te cheamă?

El răspunse fără a-și ridica capul:

— Mă cheamă Martin.

Un fior ciudat o scutură pe mama. Ea făcuse un pas, ca și cum ar fi vrut să-l privească pe vagabond mai de aproape, și rămase în fața lui cu brațele în jos, cu gura căscată. Nimeni nu spunea nimic. În sfârșit, Levesque reluă:

— Ești din partea locului?

El răspunse:

— Sunt din partea locului.

Și ridicând capul, ochii lui și ai femeii se întâlniră și rămaseră ficși, amestecați, ca și cum privirile lor s'ar fi lipit unul de altul.

Și ea rosti deodată cu o voce schimbată, joasă, tremurătoare:

— Tu ești omul meu?

El articulă încet:

— Da, eu sunt.

Rămase nemișcat, urmând să mestice pâinea.

Levesque mai mult uimit decât mișcat, bălbăi:

— Tu ești Martine?

Celalalt răspunse cu simplitate:

— Da, eu sunt.

Și bărbatul cel de al doilea întrebă:

— Dar de unde vii?

Cel dintâi povesti:

— De pe coasta Africei. Ni s'a spart vaporul de o stâncă. Numai trei am putut scăpa: Picard, Vatinel și cu mine. Apoi am fost prinși de sălbateci cari ne-au ținut doisprezece ani. Picard și Vatinel au murit. Un călător englez m'a luat în trecere și m'a condus la Cette. Și iată-mă.

Martina plângea cu fața în șorț.

Levesque rosti:

— Și ce e de făcut acuma?

Martin întrebă:

— Tu ești omul ei?

Levesque răspunse:

— Da, eu sunt.

Se priviră și tăcură.

Atunci Martin, uitându-se la copiii adunați cerc în jurul lui, arătă cu capul înspre cele două fete:

— Ale mele sunt?

Levesque zise:

— Ale tale.

El nu se sculă de jos, nu le sărută, ci constată numai:

— Ce mari au crescut.

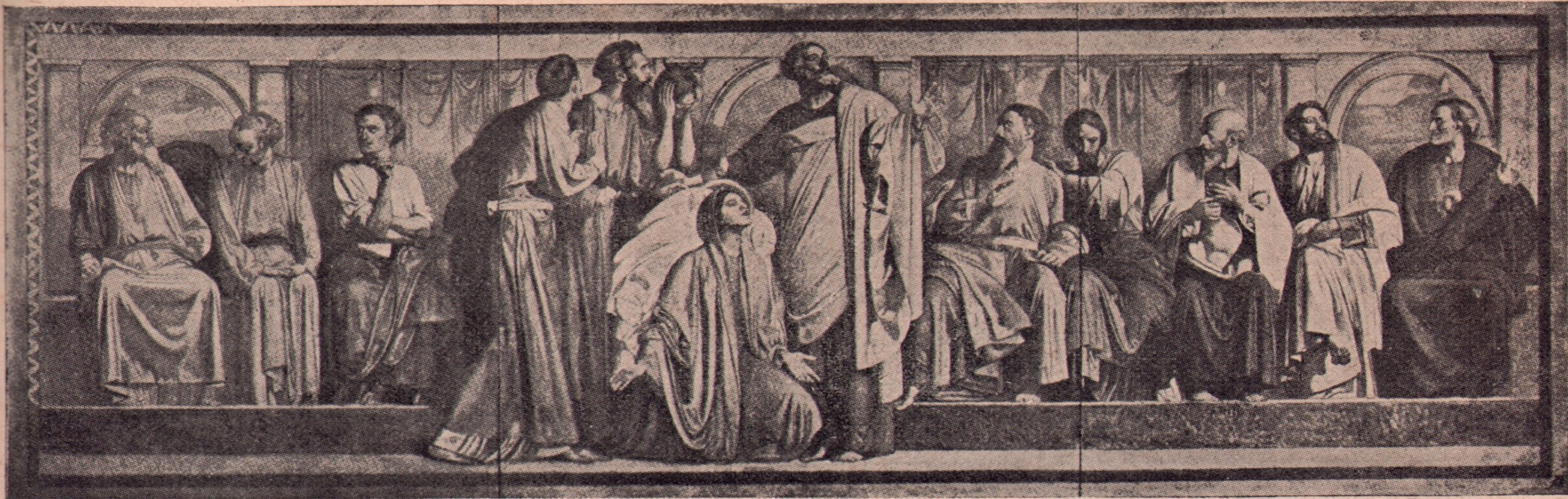
Levesque repetă:

— Ce e de făcut acuma?

Martin, perplex, nu știă nici el ce. În sfârșit, se hotărî:

— Eu o să fac după placul tău. Nu vreau să te nedreptățesc. Dar mă cam încurcă casa asta. Eu am doi copii, tu ai trei, fiecare cu ai lui. Mama a ta e? este a mea? Am să fac așa cum ai vrea tu, dar casa e a mea, fiindcă mi-a lăsat-o tata, fiindcă în ea m'am născut și fiindcă sunt și actele la notar.

Martina plângea mereu, cu sughițuri scurte, cu



„Rusalile“, tablou de prof. Rudolf Lettmar, după care elevele dela școala pentru profesiuni femeiești din Viena lucrează gobelinul.

fața ascunsă în pânza albastră a șorțului. Fetițele cele mai mari se apropiară și ele și se uitau la tatăl lor cu neliniște.

El sfârși de mâncat. La rândul lui întrebă:

— Ce e de făcut acum?

Levesque avu o idee:

— Hai la popa; el va hotărî.

Martin se sculă și cum se îndreptă spre nevastă-sa, aceasta i se aruncă la pept hohotind:

— Bărbate, iacă-te! Martine, bietul meu Martin, iacă-te!

Și îl îmbrățișe lung, străbătută brusc de un suflu de altădată, de un fior de amintiri cari o făceau să se gândească la vremea când avusese douăzeci de ani și la primele ei îmbrățișeri.

Martin, mișcat deasemenea, o sărută pe basmaua de pe cap. Cei doi copii din vatră auzind-o pe maica lor plângând începură să urle amândoi, iar cel din urmă născut, în brațele fiicei a doua a lui Martin, țipă și el cu un glas ascuțit, ca un fluer fals.

Levesque, în picioare, așteptă:

— Haidem, zise el, să ne orânduim.

Martin își lăasă femeia, și cum se uită la cele două fete ale lui, mama lor le spuse:

— Sărutați-l și voi pe tăutucul vostru.

Ele se apropiară amândouă, cu ochii uscați, mirate, cam speriate. Și el le sărută una după alta, pe obraji, cu un sărut sonor de țaran. Văzându-l pe necunoscut de aproape, pruncul din brațe scoase niște țipete așa de tari, de eră să fie apucat de convulsioni.

Apoi, cei doi oameni eșiră împreună.

Trecând prin fața cafenelei Comerțului, Levesque întrebă:

— Dacă am bea un rachiaș?

— Păi, n'ar fi rău, declară Martin.

Întrară, se așezară în cafeneaua goală încă.

— Ei! Chicot, două rachiașe, din cele bune, că s'a întors Martin, Martin al nevesti-mi, știi, Martin de pe *Deux-Soeurs* care s'a înecat.

Și cârciumarul, cu trei păhăruțe într'o mână, cu

o sticlă în cealaltă, se apropie, pântecos, sângeros, buhăit de multă grăsime, și întrebă cu un aer liniștit:

— Tu ești Martine?

Martin răspunse:

— Eu sunt!..

Trad. Adrian Corbul.



Imn morței

*Tu moarte ce 'n prăpăstii de neguri infinite
Ori pe 'nălțimi de aur etern ne 'ndepărtezi...
Ești tu suprema pace a bietelor clipite
Sau ești fiorul vecinic ce 'n sări le 'ntraripezi..?
O moarte, ești tu visul ce bolta ni-l promite
Sau ești odihna sfântă a bietelor clipite?..*

*Ori-cum, de-i fi beția ce 'n ea o 'nchide zarea
Sau dacă 'n goluri negre ne-om cerne dispărând
Tu vei rămâne-aceiaș sub cerul trist: „Scăparea“,
De-acest nimic vremelnic ce 'l gemem rând pe rând
Ori-cum, de-i fi azurul sau vecinic înopțarea
Tu vei rămâne-aceiaș sub cerul trist: „Scăparea“!*

*Și vai! Deși de tine un tainic dor ne leagă,
Deși tu ștergi ori-unde frământul pământesc,
Noi, neputând concepe o fericire 'ntreagă,
Sărmani genunchii noștri în față-ți șovăesc...
Deși pe toți ne mântui, fugim cu-o spaimă vagă
De sfânta fericire ce tu ne-o dai întreagă..*

*Dar nouă — ce trăirăm doar chinurile — fie
Că ne deschizi mormântul în somnu-i să intrăm
Sau că ne 'nalți de-apururi în bolta aurie
Noi, cei mai triști din lume, te binecuvântăm!
Doar noi simțim și mila și sarcina ta, fie
Că ne deschizi pământul sau bolta aurie!*

GEORGE GREGORIAN



Originea și progresele presei

E veche și prea cunoscută zicătoarea, că omul nu știe să-și prețuiască sănătatea decât atunci când e bolnav. Acelaș lucru se poate spune și despre presă: nu prețuim ziarele decât atunci când ne lipsesc. Suntem așa de obișnuiți să ne cetim în fiecare zi jurnalul, să ne punem în curent cu toate câte au loc în omenire, încât îl considerăm ca pe aerul pe care-l aspirăm mereu și la care nu ne gândim niciodată. Și când se întâmplă să rămânem câțva timp fără să ne cetim gazeta, avem impresia că suntem izolați de restul lumii.

Din toate elementele vieții moderne, jurnalismul e unul din cele mai considerabile și puterea lui este așa de mare, încât o plasăm imediat după puterea executivă, legislativă și judiciară a societății. De unde numele presei: a patra putere în stat. Cu atât mai interesant ne pare să vorbim în acest articol, de nașterea și de progresul jurnalismului, de rolul pe care l-a jucat el în diferitele epoci ale istoriei, de progresele cari i-au permis să dobândească imensa lui influență. Nu știu unde am cetit odată că un număr de ziar este o zi din existența universală. Și vorba aceasta m-a izbit prin adevărul ce-l conține.

Presa e în general regina lumii, mai puternică, mai covârșitoare decât capetele încoronate. În ea se contopesc simțămintele și părerile hidrei cu milioane de capete, care se numește public. Și publicul e întreaga omenire.

Să ne dăm acum seama cum a debutat, cum a progresat, cum a ajuns așa de mare această populară instituțiune?

De când datează ea?



Emil de Girardin, vestitul ziarist francez, care a introdus cel dintâi anunțurile și romanul foileton în presa cotidiană.



Statuia din Paris alui Theophraste Renaudot, creatorul celui dintâi ziar din lume.

Se spune că cei dintâi cari au inventat ziaristica, sunt Chinezii. În arhivele împărătești din Peking se păstrează, zice-se, pergamente în cari acum două mii cinci sute și trei mii de ani, s-au consemnat toate evenimentele cari aveau loc în fiecare zi la curtea imperială. Cu alte cuvinte, ele constituiesc un fel de cronici ale existenței cotidiene, pe care o duceau suveranii și cei cari îi încunjurau. Pergamentele erau strict limitate numai la personagiile dela curte și ecoul lor nu se întindea niciodată mai departe. Din această pricină, ele nu pot fi socotite în nici un chip ca o origine a presei, căci numele acesta presupune, dimpotrivă o instituțiune la care participă întreaga societate, un întreg popor.

Mult mai aproape de jurnalism au fost în cazul acesta micile afișe de pergament, pe cari Romanii le fixau pe la răscruci, pe sub portice, la Forum și cari făceau cunoscut cetățenilor faptele zilei: *Acta populi Romani diurna*. În ele se găseau vești de minuni, de spectacole, de incendii, de căsătorii, de înmormântări, de falimente, de „ploi de pietre“, etc. Iată dar cam ce conțineau acele pergamente.

Adevărata putere a presei este în realitate modernă. Ea s-a născut cu mult după evul mediu și chiar după Renaștere. Trebuie să așteptăm invenția tipografiei și marea mișcare a opiniei publice, iscată de luptele religioase din veacul XVI-lea, ca să ajungem la originea adevăratului jurnalism.

Cel dintâi număr de ziar a apărut de fapt în Europa; el s-a publicat în limba franceză, la Strasburg, în anul după Christos 1609. Titlul gazetei era cam lung. Judecați:

„Dare de seamă a evenimentelor principale și memorabile cari s-au petrecut sau se vor petrece (?) în

acest an 1609, în Germania superioară și inferioară, în Franța, Italia, Anglia și Scoția, în Ungaria, *Moldova*, Turcia, etc. Totul tipărit în credință, așa cum l-am primit și l-am putut redacta...”

Ce să spunem? Imprimatul care anunță evenimentele cari se vor petrece în cursul anului, nu poate fi nici el un ziar cu adevărat.

* * *

În același an însă, 1609, diligența care călătorea de la Montpellier la Paris, a adus în capitala Franciei pe unul din acei oameni dotați cu simțul ascuțit al vieții, și care pare a fi fost născut numai pentru a inventa câteva din cele mai practice și indispensabile binefaceri ale societății. Numele lui era Theophraste Renaudot.

Omul acesta, medic și abate, călătorise mult și văzuse multe în viața lui. Așa debarcat la Paris, el își simți o vocațiune de filantrop. Pentru a veni în ajutorul oamenilor nevoiași, el deschise o casă de împrumut de un fel nou. Acolo se împrumută sărmanilor sume cari compuneau a treia parte din valoarea obiectelor pe cari le amanetau, și aceasta cu dobânda minimă de 3 la sută. Astfel se fondă Muntele-de-pietate.

Puțin după aceea, Theophraste Renaudot stabilă sub numele de „Birou de adrese” un oficiu de informațiuni și de publicitate unde cumpărătorii veniau să-și facă cererile și ofertele de vânzare.

Acesta este omul care a fondat în Franța și în omenire cel dintâi ziar din lume, cu adevărat un ziar sub titlul de *Gazette de France*, pe care-l vindea cu 6 cen-



O fetiță îmbrăcată de sus până jos cu un număr din ziarul englez „Times”.

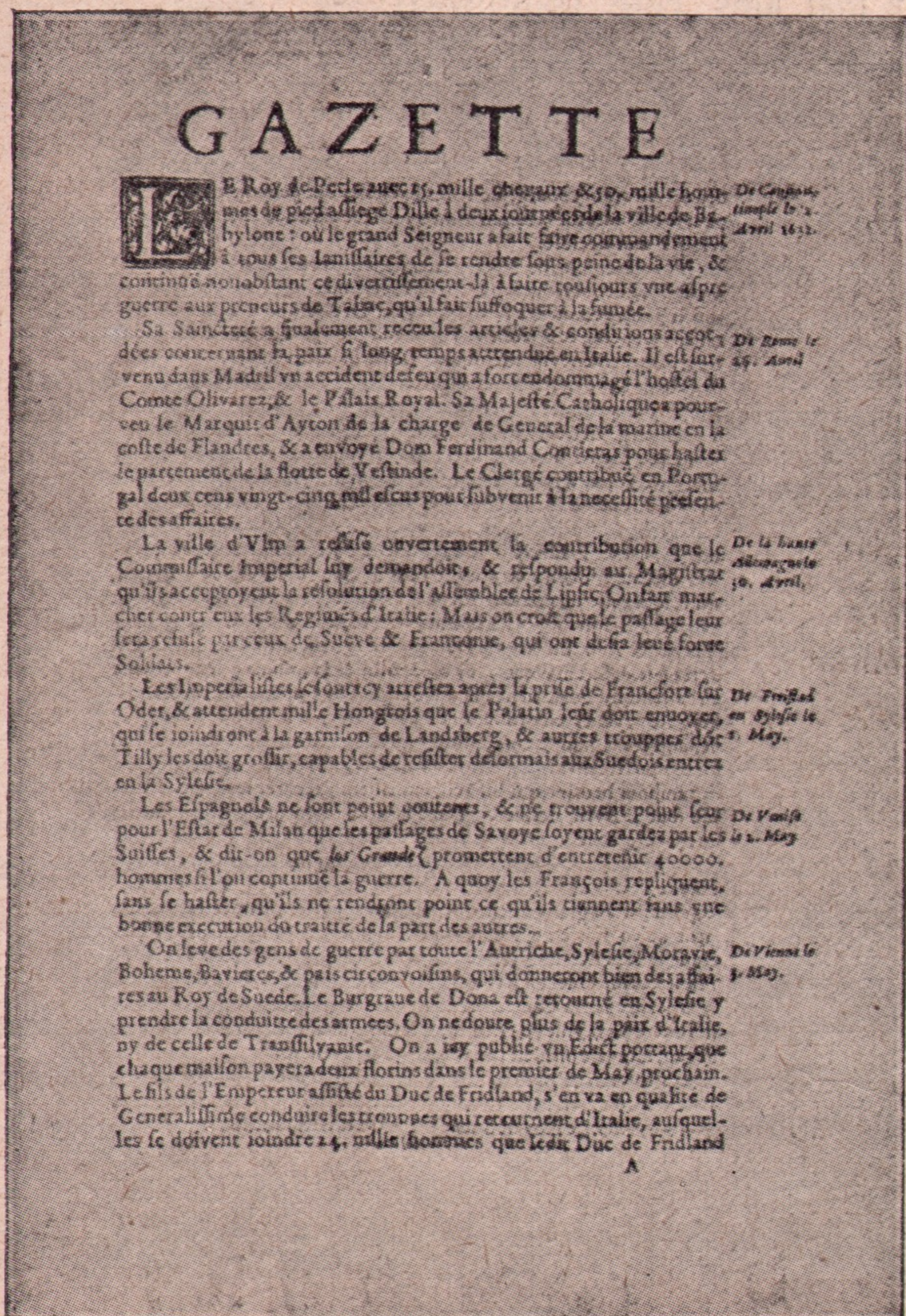
time numărul. Gazeta aceasta apărută în ziua de 30 Maiu 1631, avu un enorm succes și câștigă numai decât simpatia publicului și a puternicilor de pe atunci.

Căci Richelieu înțelese numai decât utilitatea unui organ care, sub inspirația sa, ar putea conduce opinia publică. El inseră în *Gazette* tot ce avea interes să facă cunoscut Europei; el însuși redactă articole întregi în acest scop.

Invenția lui Renaudot se răspândi într'un timp foarte scurt în Franța, Anglia, Germania și Olanda. Apoi ea trecu în întreaga Europa și chiar prin colonii. Ziarele se înmulțiră iute în toate părțile. Dar până la marea revoluțiune franceză, presa nu se bucură de îmbunătățiri simțitoare.

Abia la sfârșitul veacului XVIII-lea, când se săvârșea în Franța imensul eveniment istoric al revoluției, ziarele deveniră cu adevărat expresia opiniei publice. Parisul nu trăia atunci decât din viața presei. Sute de foi se creau în fiecare zi, și parisienii își zmulgeau literalmente gazetele și pamfletele revoluționare, care îi aprindeau imaginația, îi împingeau la discuții politice vițoroase și îi trimiteau de multeori la ghilotină. Cine nu a auzit vorbindu-se de *L'Ami du Peuple*, incendiarul pamflet al lui Marat? Cine nu știe rolul pe care l-au jucat în revoluția franceză polemicile lui Camille Desmoulins. Dela acuzatorii publici și până la călău, dela generali până la cel din urmă soldat, dela bancheri până la măturători, toți francezii ceteau gazetele cu o lăcomie extraordinară.

Franța fiind în război cu întreg restul Europei, în toate națiunile se răspundeau cu alte ziare, la gazetele franțuzești. Țările conservatoare — și toate erau conservatoare — căutau să-și calmeze populațiunea, com-



Cel dintâi număr de jurnal din lume, apărut la Paris în ziua de 30 Mai 1631 sub titlul de Gazette.

bătând prin presă imensul suflu de libertate și de democratism care, prin ziarele franceze, pătrundeau dincolo de frontiere. Englitera mai ales, din inițiativa lui Pitt, tipărea sute de gazete în scopul de a contrabalansa influența revoluției în Marea-Britanie. Niciodată poate ca în aceea epocă, opinia publică nu s-a exprimat cu o așa de impetuoasă independență prin hârtiile imprimate cari se numesc jurnal.

* * *

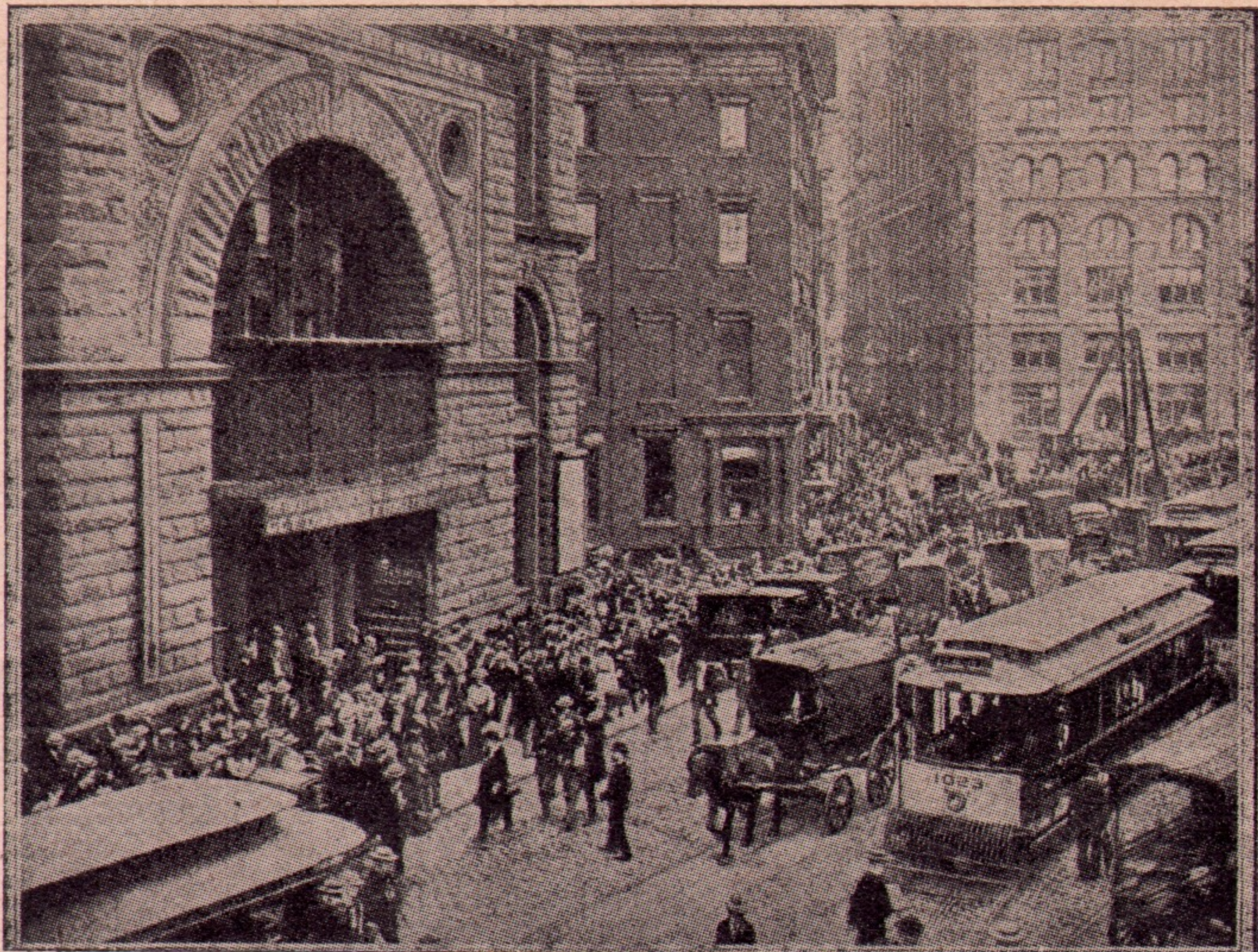
Revoluției i-a urmat imperiul lui Napoleon Bonaparte, a cărui voință a redus mult, nu rolul presei, ci independența ei. O anecdotă nostimă cu acest prilej. Într'o zi Bourrienne, secretarul cesarului, voind să-i cetească niște ziare franțuzești, împăratul îl opri cu un suris ironic: „Cetește-mi-le pe cele streine, zise el. Cele ce spun ziarele franțuzești, îmi sunt cunoscute de mai înainte. Ele nu spun decât ceea ce voesc eu“.

Dar tocmai în epoca aceea de opresiune crescù și prosperă, grație unor minuni de diplomație și de fineță *Journal des Débats*, care fondat în 1789, urmează să apară și astăzi la Paris. Sub pretextul unor discuții filozofice și literare, într'un ton măsurat, elegant și plin de tact, acest organ găseă totuș puțința să combată despotismul și să proclame idei de libertate. E un fenomen cunoscut dealtmintrelea, că cu cât un regim este mai opresiv, cu atât cu mai multă ardoare este el combătut prin ziare, cu riscul chiar al pedepselor de tot felul. Cea mai bună dovadă nu o avem noi oare în Ungaria, unde pe lângă toată vitregitatea cu care suntem tratați, trăesc astăzi cele mai bune ziare de limbă românească? „*Tribuna*“ din Arad mai întâi și după dispariția ei „*Românul*“ înfățișează floarea presei din toate ținuturile românești, și în ele au vibrat și vibrează cea mai caldă și sinceră iubire de neam.

Dar să revenim la dezvoltarea presei în istorie. După revoluție, libertatea presei scăzù; ea își reveni însă în fire și urmă sub restaurațiune, ca o instituțiune a burghezilor culți. Dar rolul ei viitor eră să devină organul întregului popor. Progresul acesta îl realiză Emile de Girardin, faimosul publicist, contemporanul și prietinel lui Balzac, Victor Hugo, Musset, Lamartine, Heinrich Heine, etc.

Într'o bună zi, Girardin se sculă cu o idee genială. Spunându-și că jurnalul fiind un mijloc minunat pentru publicitate și reclamă, el inventă anunțurile cari, acoperind în mare parte cheltuelile gazetei, îi permise să scadă abonamentul la mai puțin de jumătate. *La Presse*, care apare încă la Paris, își văzù în interval de 3 zile numărul abonaților săi urcat dela 5000 la 30.000.

Dar pentru a plăcea unei clientele așa de mari, nu ajugeă numai să-i intereseze spiritul, ci și imaginația. Atunci Girardin inventă romanul-foleton. În curând toate ziarele îl imitară. Dumas, Ponson du Terrail și Eugène Sue deveniră atunci oamenii zilei. Toată lumea le citea foiletoanele. Se citează un burghez care fiind pe patul de moarte exclamă, făcând aluzie la romanul „*Misterele Parisului*“ ale lui Eugène Sue, cari



Cartierul Park Row din New-York, unde sunt grupate palatele celor mai mari gazete americane.

apărea în *Journal des Débats*: „Să mor, fără să știu ce se va întâmplă cu Fleur-de-Marie!“

* * *

Girardin imprimă astfel jurnalismului cea din urmă impulsione. De atunci el a mers perfecționându-se mereu în această direcție. Astăzi sunt în lumea civilizației jurnale de o bogăție și de un tiraj fabulos.

Cel mai mare pare a fi ziarul englez *Times*, sau poate chiar *New-York-Herald*, care apare simultan la New-York și la Paris. Jurnale cu reputație mondială sunt mai ales cele franțuzești, ca *Temps*, *Matin*, etc. Deasemenea vestite sunt *Neue Freie Presse* în Austria și *Frankfurter Zeitung* din Germania. Cele mai mari rămân însă tot organele engleze și americane.

Mai mari numai ca dimensiune și ca reportaj, bine înțeles, vorbind de acel reportaj fantastic și senzațional, cunoscut sub numele de reportaj american. Ca eleganță de stil, ca precisiune și nuanță literară și artistică, jurnalele franceze sunt fără îndoială cele dintâi din lume; și după ele vin cele germane.

Avem azi în Statele-Unite 22.000 de ziare! După ele vine Franca cu 7500, Germania cu 7250, Anglia cu 5500, etc. Presa a pătruns azi până și în satele cele mai îndepărtate și în bordeele cele mai umile.

Noi, Românii, nu ne putem fâli nici cu gazete mondiale și nici cu multe ziare. Dar avem o mângăere: sub regimul crud care ne apasă, presa noastră este, ca sinceritate și ca independență morală, superioară multor ziare mari din Franca, Anglia sau Germania. În vreme ce la națiunile libere, presa devine fatalmente mai mercantilă, la noi ea a rămas expresia sufletească a poporului nostru, care răsufală așa de greu sub regimul actual.

Să știm numai s-o susținem cum trebuie! D. M.



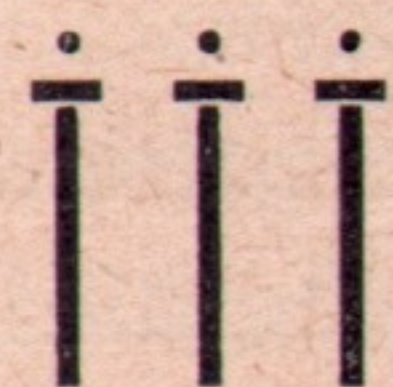
Corbii lui Ibicus

Vor trece anii,
Cine știe ce-așteapt' aici pe fiecare!
Vor trece ani de nepăsare,
Zvârlind din zborul lor spre soare
Pornirile abia născute...
Vor trece ani luând cu dâșii
Dureri și lucruri neștiute —
Dar numai ei —
Cum vecinicia rotește 'n propriul ei crug —
Vor reînsufleți eroii
Ce-și dară sufletul pe rug.

Și tu poet, pe care soarta —
Precum tiranul Polycrat,
Trimise bardul curții sale
C'un imn superb și desfrânat
La draga lui Coryntiană —
Și tu poet, pe care soarta
Te va 'mbrânci spre țeluri mari
Așteaptă-te în orice clipă
Să fii ucis în drumul mare
De tâlhari.

Și cum în Stadion
Călăii acelei glorii legendare
Priveau în tihnă tragedia
Și nevăzuți de ochii orbi —
Vor trece ani și numai anii
Vor mai putea să te răzbune,
Cum răzbuună odinioară
Pe Ibicus un stol de corbi.

ION AL-GEORGE



Soldați de-ai noștri făcând deprinderi printre munții dela hotarele Sârbiei, în Bosnia. Sunt îmbrăcați de iarnă și complet, ca pe timp de războiu.

NATURA CA INVENTATOR

TIT LIVIU BLAGA

Toată ziua am fost supărat, așa că în sfârșit m-am hotărât să-mi împărtășesc năcazul cu cetitorii. Iar dacă crede cineva, că supărarea mea nu-l interesează, par'că văd cum își schimbă părerea, îndată ce va auzi despre ce e vorba. Sute de cărți, apoi sute și mii de articoli au recunoscut doar fiecărui viețuitor de astăzi, prin urmare și mie, dreptul de a se simți părtaș demn al unui veac numit veacul invențiilor. Nu am fost asigurați de mii de ori, că cultura noastră, tehnica, civilizația și te miri încă ce, sunt unice, sunt neîntrecute? Iar dacă după toate acestea ajungi să te convingi, că noi niciodată nu am făcut altceva, decât am *imitat* și nu am *inventat*, să nu te superi? Că toate patentele tuturor inventatorilor din lume nu sunt altceva, decât redarea mai mult sau mai puțin fidelă a unor lucruri, cari există în natură din vremuri străbune. Așa-i că e supărăcios? Mai bine să fi botezat veacul nostru, veacul imitațiilor, cel puțin eram sinceri. Cu toate acestea starea faptică a lucrurilor nu se schimbă, Nu e aproape nici o invenție omenească, care să nu-și aibe tipul, modelul său în natură. Un domn cu numele *Percy Collius* din Londra, sau din New-York, sau de alt undeva, a consemnat acum de curând într'o listă o serie întreagă de astfel de modele, din cari aș vrea să spicuesc câteva. La tot cazul — iată restricțiunea, în dosul căreia trebuie să te retragi ca om precaut întotdeauna, de câte ori ai început prea cu patos — tipurile imitate de om uneori nu le poți recunoaște tocmai ușor, pentru că natura de multe ori le-a aruncat așa „ca din bardă“ cum se zice, însă — și aici vine întorsătura cu care te mândrești plin de înțelepciune — sunt atâtea și atâtea alte modele perfecte, pe cari le recunoști la întâia vedere.

Să luăm de pildă *cleștele*, un instrument foarte răspândit, întrebuițat și apreciat în viața de toate zilele. Uneori le vezi în mâna doctorilor ca jucării mici lucitoare când vrea să-ți scoată te miri ce fărâ-mături mici de oase, le vezi apoi mai mari și mai urâte în mâna faurului și în sfârșit în dimensiuni uriașe în turnătoriile de fer. Se deosebesc unele de altele, dar la urma urmelor toate sunt clește, toate funcționează ascultând de aceeași lege a unei pârghii duble. Că ce însemnează instrumentul acesta pentru noi, ce importanță are în viața de toate zilele, cred că e de prisos să mai accentuez, o știe fiecare. Nu cred, că e o afirmație prea cutezată, când susținem, că nici știința și nici industria nu ar fi realizat nici pe departe progresele de cari se bucură astăzi, dacă n-am fi cunoscut cleștele. Prin urmare acela, care le-a inventat, de fapt a fost un om mare. Natura însă pare a fi avut planul acestui instrument încă de mult gata, căci ea cunoaște clește de tot felul și în toate mărimile. Degetul cel gros dela mâna noastră împreună cu degetul arătător din fața sa nu sunt altceva decât niște clește

și poate că modelul direct al inventatorului de după aceea. Apoi trebuie să amintim aici cleștele racilor, atât de nemiloase față de mâna celor cari îi prind pe dibuite, exemplul cel mai bun poate, ce l-am putea da. Cleștele scorpionilor sunt cunoscute, iar dintre alte insecte amintim numai *urechelnița*, care la capătul posterior al trupului e înzestrată cu niște admirabile clește micuțe, cu ajutorul cărora își împătură aripile de dindărăpt, de câteori se reîntoarce acasă după vr'un zbor. Foarfecile noastre s-au născut bine înțeles din clește, aceasta ne-o spune întâia privire. Pe lângă aceasta se mai poate constata, că foarfeci nu posed decât popoare mai înaintate în cultură, cele primitive nu le cunosc. Chiar și eschimoșii — altcum croitori destul de iscusiți, — nu întrebuințează decât cuțitul. Niciodată n-a ajuns un popor al naturii dela sine la ideea, să unească ascuțișul cuțitului cu forța de pârghie al cleștelor, pentru a face din unirea aceasta foarfeci, cu toate că natura oferă destule modele și în direcția aceasta, în dantura multor insecte, în ciocul cel tare al broaștelor țestoase și în ciocul multor paseri.

Cutiile omul nu le cunoaște tocmai așa de mult, pentru că cele câteva mii de ani cu cari ne fâlim, nu prea numără mult în etatea pământului nostru. Natura însă le cunoaște de-o vecinicie, în forma învăltoarei de sămânță a diferitelor plante. Există o coajă a unui anumit soi de nuci, de forma unei cutii, în care natura pachetează sămburii cu atâta iscusință, încât nu e om pe lume să-i mai așeze pe toți înapoi, după ce i-a scos odată.

Țâțanile, cu cari provedem ușile și ferestrele noastre, încă își au modelul în natură, un model care trăește bilioane de ani încă mult înainte de ce a apărut omul pe pământ. Ori ce scoică se închide și se deschide mișcându-se în niște țâțâni, iar despre scoici geologia ne spune că s-ar afla pe pământ de vremuri, ce se pierd în vecinicie.

Cine a luminat oare mai întâi întunerecul nopții pe cale artificială? Nu cunoaștem numele inventatorului, știm însă prea bine, că abia progresul încet al culturii a putut aduce ideea aceasta și că au existat popoare, cari nu au cunoscut ziua meșteșugită, *focul*, *lumina*. Natura a fost și aici cea dintâi. Peștii, cari trăesc în adâncimile de noapte ale mărilor, își poartă fiecare felinarul înaintea nasului, iar sus pe pământ licuricii și alte insecte la fel se mișcă prin noapte ca niște scânteii. Avem aici un exemplu de perfecția cea mai ideală, pentru că *lumina rece* a acestor animale este ținta, cătră care tind străduințele de atâția ani ale inventatorilor noștri.

Nu e tocmai mult de când eră foarte răspândit un fel de operație, în temeiul căreia se îndepartă sângele stricat dintr'o parte oarecare a corpului. Operația constă în aceea, că medicul producea pe o cale oarecare de-asupra locului din chestiune un spațiu lipsit de aer, mai bine zis cu aer rărit și urmarea eră, că sângele stricat se sugea în locul acesta în

baza presiunii atmosferice mai mari de dinafară. Ca instructor la operația aceasta ar fi putut lua foarte bine pe *caracatița*, ale cărei brațe sunt înzestrate cu nenumărate locuri sugătoare, cari funcționează la fel. Le așează și le apasă până atunci pe câte un obiect, până ce delătură întreg aerul dintre ele și obiect. Se ridică apoi începând dela mijloc înspre margini, dar așa că marginile rămân lipite de obiect. Urmarea e, că în spațiul acela ridicat se naște un loc lipsit de aer, aerul din afară apasă obiectul cu o putere uriașă (fiecare cm² e apăsat cu puterea de 1 kg.) cătră brațe și în chipul acesta caracatița poate mișca obiecte mult mai mari și mai grele decât ea însaș.

Caracatița oferă modelul cel mai frumos și pentru *pompa de aer*. Cilindrul pompei, în care se mișcă pistonul (dopul cu rudă) e identic cu marginile brațelor lipite de obiect, iar pistonul mobil cu partea de mijloc mobilă. Dacă așezăm cilindrul pompei, atunci când pistonul se află jos, pe fața netedă a unui obiect și dacă ridicăm apoi încet pistonul, în urma sa se naște un spațiu rărit și urmarea e, că în baza presiunii atmosferice mari din afară, obiectul rămâne lipit de pompă, întocmai ca la caracatița. Dela pompa de aer e numai un pas până la pompele obicinuite de apă. Și e probabil, ca omul să fi inventat mecanismele acestea câteva sute de ani mai curând, dacă ar fi observat mai cu atenție caracatița, pe care de altcum o cunoștea. De altcum polipul acesta nu e singurul model natural al pompelor, pentru că *inima* noastră și a tuturor animalelor încă nu e altceva, decât o pompă și încă o pompă, care lucrează cu atâta economie, cum n-am putea-o construi astăzi cu toată arta ingineriei. Prin urmare de fapt n-am fi avut decât să deschidem ochii pentru a inventa.

Sunt atâtea exemple de acestea, încât ai putea umplea sute de pagini. Bateria electrică, care face să funcționeze soneria, telefonul, telegraful, își are tipul său în organele electrice ale anumitor pești din țările tropice. Aeroplanelle sunt imitații de ale zborului paserilor și chiar și cu inventarea baloanelor natura ne-a luat-o pe dinainte. Pe fundul oceanului atlantic trăește un pește, căruia îi zice „pește-balon“, care nu numai că are forma aproape sferică a unui balon, dar și e un balon adevărat. În stare obicinuită are înfățișarea celorlalți pești, când se vede însă urmărit de dușmani, face ce face, și se umflă câștigând forma unei sfere diforme, nu mai înnoată, ci se înalță cu iuțeală mare verticală cătră suprafața apei pușcând în sus la înălțimi considerabile din valuri. Nu e altceva, decât balonul nostru sferic, care mai ușor decât aerul se înalță dela pământ.

Și dacă am face revizia tuturor iscodirilor clasificate de noi ca invenții, sunt sigur că pentru fiecare am afla câte un model în natură, iar dacă natura ar fi oficiul care estradează patente, n-am mai avea patente.

Articol prel. după revista „Kosmos“



ÎN DANGĂT DE CLOPOTE...

O. C. A. VOROBCHIEVICI

„Miluiți-mă și pe mine cu ce vă lasă inima!.. În-
durați-vă de un sârman cerșitor bătrân, fără putere...
Mi-e foame... mă rog și iar mă rog!..“ — și glasul stins
rugător al milogului se pierde într'un oftat dureros...
Nimeni nu-l ascultă, nimeni nu-i pune vre'un gologan
în mâna-i întinsă. Fața îi e gălbuie, uscată, și ochii,
mereu înrouați de lacrimi, de abia mai licăresc, stinși
de lumină, afundați adânc în orbite. Barba-i mare, îi
cade albă pe piept, și pletele îi bat umerii. Hainele îi
sunt numai zdreanță și-i atârnă spânzurate ca vai de
lume pe el. Într'un picior poartă o opincă și în celălalt
un șoșon. Așa, sprijinit în toiagul lui bătrânesc,
colindă ore întregi pe străzile orașului și pe la curțile
oamenilor, unde cu aceleaș cuvinte, scaldate în durere,
cere de pomană:

„Miluiți-mă și pe mine cu ce vă lasă inima!.. În-
durați-vă de un sârman bătrân, fără putere... Mi-e foame...
mă rog, și iar mă rog!..“

Câinii latră pe urma lui și pe ulițele mai dosnice,
copiii se țin droaie după el, aruncă cu pietri și-l batjocuresc:

„Moș strigoiul... sperietoarea ciorilor...“

Înzadar caută bătrânul să scape de urgia lor, pietrele
zboară după el și-l lovesc rău. Când nu mai poate răbdă
se oprește în loc și tremurând de groază și mânie,
le strigă cât poate mai tare;

„Lăsați-mă!.. ce aveți cu mine!.. Nu v'am făcut
nici un rău!.. Sunt un sârman bătrân!.. De abia îmi
mai duc zilele de azi pe mâne... din mila celor buni!..“

Dar de unde! Pietrile vin mai multe, râsetele și
batjocurile copiilor se îndesesc. Și așa, pânăce vre'un
trecător milos gonește pe nebunatici. Apoi bătrânul
pornește încet... târându-și picioarele și sprijinindu-se
în toiagul lui gros. Plânger!.. Plânge starea tristă în care
a ajuns... timpurile trecute pentru totdeauna... amintirile...

Ce repede s'au dus toate!.. Ca prin vis se vede
copil micuț într'un sat de peste munți, jucându-se
neștiutor de ale lumii, trăind fericit în zburdălnicii pe
drumul mare al satului; scaldându-se în zilele calde de
vară, în apa limpede a gârlei; alergând prin umbra pă-
durii după fragi s'au cățărându-se prin copaci, după
cuiburi de păsărele...

Ce mândru eră satul lui... cu căsuțele micuțe...
văruite 'n alb, așezate în umbra desimii copacilor...
și cu minunăția de flori, semănate pe dinaintea prispei
fiecărui gospodar. Ce nepăsător trecea el atunci în lun-
gul drumului, cu mâinile înfipte în cureaua cingătorii,
cu căciula mare mocănească, culcată voinicește pe u-
reche... Tot satul îi zicea: „curcanul“. Tată-său până
a nu muri, fusese plugar. Avea casa lui și un petec de
pământ din care trăia fără nici o grije. După moartea
lui el trecu în țară, cu gândul să muncească, dar aici
se inhăită cu oameni netrebniți și prăpădi tot. Când
nu mai avu bani, vându străinilor casa strămoșească,

pământ și ce-i mai rămăsese dela părinți. Armata o
făcu tot aici, și războiul din 77 îl găsi în front. Trecut
cu regimentul peste Dunăre, suferi frigul, foame și du-
rerile rănilor... Decorații lucitoare îi împodobeau pieptul...
Bătrânul suspină din adâncul sufletului.

„Poate că așa mi-a fost scris!..“ șopti el.

Un domn bine îmbrăcat veni pe acelaș trotuar.
Cerșetorul își scoase căciula din cap și întinzându-și
mâna lui uscată, repetă cu acelaș ton stins, obișnuita
lui rugămintă!

„Miluiți-mă și pe mine cu ce vă lasă inima!.. În-
durați-vă de un sârman cerșitor bătrân, fără putere!..
Mi-e foame!.. Mă rog și iar mă rog!..“

Domnul îl privi o clipă, apoi îi zise!

„Ești om în toată firea... nu ți-e rușine?.. La
muncă...“

Cerșetorul rămase uluit, capul îl căzu greu pe
piept. Pentru prima oară în viața-i simte rușinea lene-
viei lui... Privește trist, cu ochii înlăcrămați spre azuriul
străveziu al cerului, își încrucișiază brațele pe piept și
șoptește: „Iartă-mi Doamne păcatele!..“ Apoi, încet,
încet, târându-și cu greutate picioarele, pornește spre
marginea orașului. De data asta nu băgă de seamă
nici strigătele nebunaticilor, nici lătratul cânilor... Când
eși pe lărieră, suspină din adânc. Câmpul se întindea
verde până în depărtări, unde se zăreau argintând în
bătaia soarelui munții... Ce fericit ar fi el acum să mai
aibă putere de muncă. Dar e prea târziu! Peste puțin
va închide ochii pentru totdeauna!..

Colo departe... în umbră, i se pare că zărește
căsuța părintească... Pe ziduri, au crescut din belșug,
mușchi verzi, streășina s'a lăsat, plecată pe-o rână și
cei doi brazi din poartă s'au uscat...

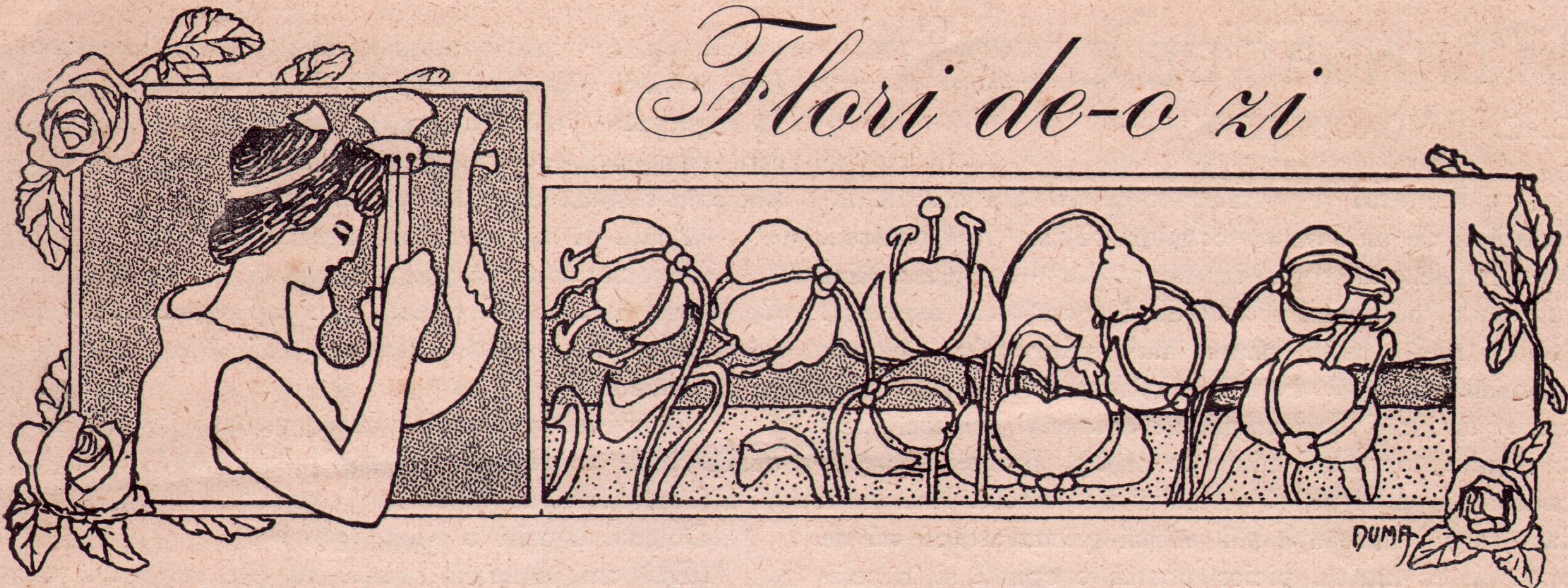
Pornește mai departe! Unde merge? Nici el nu
știe bine! Vrea să fugă departe... cât mai departe, să
moară în satul lui... pe mormântul sfânt al părinților!..

În urmă-i, din uruitul nesfârșit al orașului s'aude
sunetul clopotelor dela o biserică. Glasul lor, limpede...
dulce... se ridică ca o rugăciune, spusă de niște suflete
pioase. Și'n adierea ușoară a vântului, se aud odată
mai tare... odată mai pierdute... ding... dang... ding...
ding... dang...

Bătrânul se oprește. Duișia cântecului clopote-
lor îi topește sufletul. I se pare că un glas îngeresc
îl dojenește de păcatele lui. Înghenunchiază umilit și
cu fruntea mătnuită în pământ ascultă... Simte că nu
merită să zică cuvintele sfinte ale unei rugăciuni... Buzele-i
tremură, inima-i bate cu putere și'n ochi prind să-i
înroureze lacrimi... Plânge ca un copil... și odată cu
lacrimile, ceva greu i se ia de pe suflet... se ușurează...
i se pare, că acum glasul clopotelor îl mântuie... îl
iartă! Și deodată, ca deșteptat din vis începe să spună
cu glas tare: „Tatăl nostru“... Iar din oraș, luate de
adierea lină a vântului, s'aud tot mai încet clopotele:
ding... dang... ding... ding... dang.



Flori de-azi



Vestitorii primăverii

Se ivesc niște semne infalibile, că se apropie primăvara. Primăvara aceea curată și plină de viață, pe care o cântă poezii în nopțile de iarnă; primăvara aceea duioasă și blândă cu flori de măr, ca abrajii unei fete dusă departe-departee...

S'apropie primăvara și vor da din nou mugurii pe ramuri, și colțul ierbii o să răsară iarăș plâpând și gingaș de sub scoarța pământului. Zărilor se vor limpezi și vântul ceriului, ca doui ochi, ce mi-au fost așa de dragi cândva, — va străluci mai vesel ca oricând deasupra noastră.

...Da, se apropie primăvara. Știu cu siguranță, că se apropie, deși nu o vestește încă nici blânda batere de vânt și nici înmuguritul pretimpuriu al arborilor. Nu, nu o vestește nimic din toate acestea, dar o vestește în schimb altceva: o vestește bubuitul îngrozitor al tunurilor cari au început de luni noaptea să arunce iară râuri de foc la Adrianopol și la Ciatalgea. Urletul acestora o vestește. Și o vestește mai frumoasă, ca oricând. O vestește, ca pe-o mireasă ispititoare, care mână în foc sute de mii de voinici cu fața înbujorată și duce să lupte cu zmeii, și să-și dea vieața, ostași, cari nu vor ști niciodată, că de ce trebuie să moară...

Da, primăvara asta va fi mai frumoasă, ca alte primăveri. Râuri de sânge vor stropi câmpiile mănoase, și pământul se va îngrășa de gunoiul ce-l vor lăsa în urmă cadavrele arse. Și vor răsări în loc de margarete și lăcrămioare, numai maci cu floarea

roșie. În loc de cântecul cucului și-al mirlei, al ciocârliei și-al privighitoarei, ne va delecta în clipe visătoare croncănitul stolurilor de corbi, cari vor afla pe câmpiile pustii și prin văile arse, mai multă pradă, ca oricând.

Veseli, ca la nunta morții, vor trece oștenii noștri, drepti ca brazii, peste granițele țării, și pretutindeni vor fi numai chiote înăbușite și suspine adânci — de bucurie. Prin satele rămase pustii vor plânge în amurgurile sării, de dorul celor duși, neveste tinere, și mame bătrâne vor blestemă cu graiul stins pe cel ce a făcut răzmirița. În miez de noapte copilașii vor țipă speriați, când vor vedea în vis cătane multe și oameni morți, și trupuri schingiuite — și vor strigă după tătucu, care e dus departe, departe unde ține nuntă bogată moartea....

Da, bubuitul tunurilor dela Adrianopol și dela Ciatalgea vestește o primăvară așa de frumoasă! O primăvară cu câmpiile pustii, cu țările nelucrate și cu văile amuțite. Plugurile vor rugini în șoproane și boii plăvani se vor îngrășa, cum nu au să ducă ferul ruginit pe brazdă...

Va fi o primăvară frumoasă, primăvara asta. Zeci de ani vor trece poate, până să sosiască încă o primăvară, care să-i poată sămăna. Zeci de ani vor trece și cei reînțorși din războiul nemilos vor povesti și după zeci de ani, că: „Atunci, atunci au fost alte vremi. Am stat iarna întreagă în podurile fără ferești dela cazarmă, și afară eră frig, de crepau lemnele. Iar când au început să se topească troienele de zăpadă și sloii de ghiață, de pe streșina casei, am

pornit, și duși am fost... Și ce neam muscalu acela, bre! Ce neam! Aveau cazacii niște sulți, cât ziua de ieri și niște cai mici... Strașnici oameni“.

...Așa va fi primăvara asta pe care o vestesc azi tunurile dela Adrianopol și dela Ciatalgea. S. B.

*

Frica

În veacul nostru pozitivist când toate manifestările trupești și sufletești ale individului sunt considerate ca având un izvor pur fizic, s'au scris multe și asupra fricei. Frica este ea o boală? Iată subiectul unei opere scrise de curând de un savant englez. Și într'adevăr, curiosul sentiment al groazei, care transformă simțurile, alterează gândurile, răvășește întreaga ființă ar trebui cu drept cuvânt tratat ca o boală și vindecat ca atare. Frica influențiază mai înainte de toate nervii noștri; apoi prin intermediar lor ea se întinde la toate facultățile noastre începând cu cea a mișcării. Câte odată frica escită nervii noștri motori așa de mult, încât ne pornim pe fugă, altă dată ea îi paralizează, încremenindu-ne pe loc.

În vremea aceasta vasele capilare cari aduc sângele la epidermă se contractează sau se dilată: atunci vedem chipurile roșind sau pălind. În lăuntrul nostru, nervii nu mai conduc inima ale cărei bătaii se accelerează. Și glasul ne amuțește, pentru că nervii aparatului respiratoriu și acei ai voci se contractează și ei. Și nervii feței la rândul lor se zbuțumă ori se paralizează răvășind mușchii obrazului, ori întinzând deasupra lor ca o mască de plumb.

Antichitatea observase și ea aceste simptome, pe cari le-au tradus apoi în legende emoționante. Așa s'a creat, bunăoară, legenda Medusei, care preschimbă pe acei cari o vedeau în stane de piatră.

Într'adevăr, tulburările fiziologice provocate de groază, pot fi așa de mari încât să aducă moartea. Chirurgii cunosc mai ales sentimentul fricei de operație. Mulți pacienți, în fața bisturiului mor de frica de a muri! Un bolnav pe care faimosul chirurg francez Dusault trebuia să-l opereze de piatră la rinichi, fu adus într'o zi în amfiteatrul spitalului. Chirurgul făcu cu unghia un semn ușor pe pânțele pacientului, însemnând astfel în mod platonice locul pe care trebuia să-l taie. Dar bolnavul scoase un suspin și muri pe loc! Porta, vestitul chirurg italian, de câteori îi mură clientul pe marmora mesei de operație, își aruncă furios instrumentele și înjură cadavrul în acești termeni: „Lașule! ai murit de frică!”

Dar sunt și morți prin sugestiune. Un profesor urât de elevii săi, fu prins într'o seară de ei pe o stradă întunecoasă și dus într'o odaie, unde, ca să-și bată joc de el, câțiva elevi mascați îi spuseră cu solemnitate că l'au condamnat la moarte. În odaie era un eșafod și o secure... de carton. Profesorul se cutremură la vederea lor. I legară mâinile și se puse o batistă peste ochi, și astfel fu culcat cu capul pe eșafod. Un glumeț avântă cu zgomot securea de carton, ca și cum s'ar pregăti să lovească: în vremea asta, un alt glumeț lăsă să cadă pe ceafa „condamnatului” un ștergar ud. Dar când îl deslegară la ochi, vrând să-l ridice, elevii văzură că profesorul lor era mort.

Și sunt multe pagini interesante în cartea fiziologului englez. Cetim în ea multe cazuri curioase. Mai interesante decât orice sunt însă mijloacele pe cari ni-le indică, pentru a ne vindeca de această boală rușinoasă. Așa, ni se recomandă în primul rând sportul care, pentru nervi, e o cură admirabilă făcută să ne obișnuiască cu durerile și primejdiile fizice, cari influențează moralul în acelaș sens.

D. M.

*

Sufragetele

Strașnice femei! Strașnice și simpatice. Orice femeie e de altcum strașnică când pornește la luptă, dar sufragetele din Londra sunt fără de pereche în strășnicia lor. Demonstrația lor din urmă împotriva guvernului englez și a tuturor dușmanilor dreptului de vot pentru femeie, întrece toate demonstrațiile socialiștilor din Budapesta. Le întrece, fiindcă sufragetele engleze deși au fost pornite spre devastare, au făcut totuș devăstările acestea mult mai cuminte. decât socialiștii evrei. Au spart și ele galantare, au spart galantare însă, și nu capete de oameni. N-au lovit cu petri, ci cu ciocănele de oțel, pe care le ascundeau așa de bine în manșoanele lor uriașe. Și treceau liniștite pe stradă, liniștite și zimbitoare și când era polițistul mai aproape de ele, scoteau mânuțele delicate din manșon și izbiau răsând în sticla lucie, care crepă în șaptesprezece părți și cădea zuruind pe pavaj. Ce muzică frumoasă, ce tonuri stridente scoteau bucațile acestea de sticlă sfărâmată. Era o plăcere să asculți zurăitul ei și era o plăcere să vezi cum izbea în ea ciocănelul sufragetei. Lumea nu înțelegea însă în Londra felul acesta de eluptare a dreptului de vot pentru femeie. Nu înțelegea, că de ce sufragetele sparg galantarele comercianților și nu capetele miniștrilor și fereștile parlamentului. Un mare comerciant, căruia sufragetele îi sfărâmaseră, toate galantarele s-a și adresat comitetului lor cu întrebarea, că de ce trebuie să sufere, el, care nu le face nici un rău. Și știți ce i-s'a răspuns? I-s'a răspuns, că pentru aceea i se sparg galantarele, pentru că nu le face bine, și nu luptă și el pentru câștigarea dreptului de vot pentru femeie. E drăguță judecata aceasta a lor. Se răzbună pe om femeile acestea, nu pentru că omul nu le face rău, ci pentru că nu le face bine. E drăguță și totuș cam ciudată, așa cum e sufletul femeii câteodată: drăguț și ciudat...

*

Lupta, pe care o dau în Anglia, și îndeosebi în Londra, sufragetele, ia în timpul din urmă proporții tot

mai mari de altcum. Sparg galantarele prăvăliilor, în cutile de poștă aruncă un fel de fluid, care nimicește scrisoarea de pe epistole, dau apoi cărți postale cu caricaturi, în care-și bat joc de mentalitatea bărbatului, care nici în veacul al XX-lea nu înțelege că femeii îi compet aceleași drepturi ca și lui. Și dupăcum au curagiul să săvârșească toate acestea, tot așa au și curagiul, ca să sufere închiisoarea și pedeapsa, când ajung pe mâna poliției. În lupta lor pentru dreptul de vot sunt înverșunate și fără scrupule: admit cinstită orice cale, orice mijloc, care e în stare a slăbi forța dușmanului. Numai mulțumită acestora, azi sufragetele din Anglia sunt organizate, ca oricare partid politic. Au club special. Au președinte și conducători politici și au presă. Mișcarea aceasta a făcut minunea fără pereche: a adunat în aceeaș tabără pe cea mai umilă muncitoare și pe cea mai mândră aristocrată. Hotarele sociale au căzut neputincioase și femeile sufragete s-au făcut una: o tabără mare, care va trebui să învingă, tocmai fiindcă e mare, e unitară și e conștie că pentruce luptă...

R. M.



Scoarțe pentru Cosinzeana.

Abonații noștri, cari doresc să aibă scoarțe pentru revistă, sunt rugați să binevoiască a ne trimite cu reînnoirea abonamentului deodată 2 cor. 20 fil. Scoarțele se vor comanda numai pentru acei abonați, cari ne trimit prețul lor până la sfârșitul lui Februarie. Scoarțele se vor espedia în luna Martie, franco.

Rugăm cu toată stăruința pe onorații noștri abonați, să binevoiască a-și reînnoi din vreme abonamentele, ca revista să nu li se sisteze.



„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. Bornemisa, a edat un
splendid tablou național, tipă-
rit în color, în mărime 47/59
cmetri, reprezentând mărimea
clipă istorică:

**Intrarea
lui Mihaï Viteazu
în Alba-Iulia, la 1599.**

E o foarte frumoasă po-
doabă pentru oricare casă ro-
mânească și e cel mai bun
cadou, ce se poate face la ori-
ce prilejuri. Prețul unui esem-
plar e cor. 2.50, franco. La o
comandă de 10 exemplare, se
trimit franco, pentru numai
21 coroane. — Cereți-l dela

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

**Colecțiile
„Cosinzenii”**

de pe anul I. și II. se
pot comandă dela admi-
nistrația revistei pentru
:: suma de cor. 15.— ::

Abonații noștri noi, cari doresc
să aibă revista noastră dela în-
ceput, le capătă amândouă colec-
țiile pentru suma de 13 coroane.

**Horea,
Cloșca,
Crișan,**

cei trei capi ai revoluției țărănești
din 1784, i-a tipărit într'un splen-
did tablou colorat, după portre-
tele originale dintr'un muzeu, „Li-
brăria Națională” S. Bornemisa,
și i-a pus în vânzare pentru suma
de cor. 2.50 franco; și cor. 2.75
franco recomandat.

Cei ce doresc să aibă o
icoană națională

în casă, care să le vorbească de
una dintre cele mai dureroase pa-
gini ale neamului nostru, să co-
mande acest tablou, care e unic în
felul lui și e vrednic să stea pe
păretele oricărei case românești.

La o comandă de 10 ecsem-
plare se trimite franco recomandat
pentru numai 21 coroane, în loc
de cor. 27.50. A se comandă la

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
în ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

„Librăria Națională” S. Bornemisa

Orăștie—Szászváros

Cele mai noi
cărți literare!

Ion Agârbicean: Schițe și povestiri	cor. 2.—
Liviu Rebreanu: Frământări	” 1.50
M. I. Chirițescu: Grănicerul, nuvele	” 2.—
Sandu Aldea: Pe Mărgineanca	” 2.—
Al. Macedonschi: Flori sacre, poezii	” 1.80
P. Dulfu: Isprăvile lui Păcală	” 1.—
Bucura Dumbravă: Pandurul, roman	” 3.—
I. U. Soricu: Florile dalbe, poezii	” 2.—
Natalia Negru: Mărturisiri, nuvele	” 2.—
Dostoiewsky: Amintiri din casa morților, roman	” 1.50
Novicow: Emanciparea femeii	” 2.—
Al. Ciura: Foiletoane	” 1.60
M. Cruceanu: Spre cetatea zorilor, poezii	” 1.50
Liviu Marian: Printre stropi, schițe	” 1.50

Cele mai noi
cărți literare!

Pentru porto să se trimită deosebit 20 bani de-o carte. Comandele se execută cu cea mai mare promptitudine. Librăria e provăzută cu un bogat depozit de cărți literare, și la dorință procură și cărți cari îi lipsesc. Mai are mare depozit și de hârtie de cancelarie și pentru scrisori, cerneală și recvizite școlare. Cereți catalogul gratis și franco.